

ÇİLEK

Haziran 2021

Dünya Çilek Verileri (bin ton)

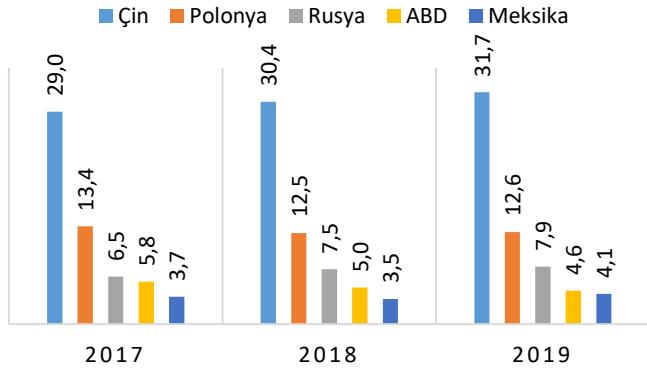
	2015	2016	2017	2018	2019	Değişim ² (%)
Alan (bin ha)	377	366	371	395	396	0,4
Verim (ton/ha)	59,2	61,7	57,3	60,0	56,3	-6,1
Üretim	8.221	8.045	8.242	8.561	8.885	3,8
İthalat ¹	1.481	1.516	1.561	1.580	1.702	7,7
İhracat ¹	1.518	1.580	1.556	1.577	1.680	6,6

Kaynak: FAO,¹/Trade Map (27.05.2021), ²/ Verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir.

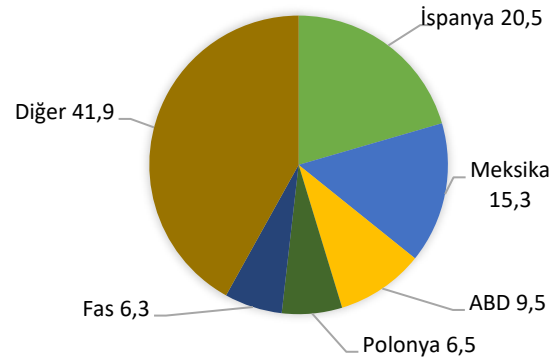
Dünya çilek üretiminde 2019 yılı itibarıyla 3,2 milyon ton ile Çin ilk sırada, 1 milyon tonluk üretimi ile ABD ikinci, Meksika ise 861 bin ton ile üçüncü sırada yer almaktadır. Çilek üretiminde lider konumda olan Çin, toplam dünya çilek üretiminin %36,2'lik kısmını karşılamaktadır. Üretim miktarında olduğu gibi üretim alanlarında da Çin 126 bin ha ile lider konumdadır. Polonya 50 bin ha ile ikinci, Rusya ise 31 bin ha ile üçüncü sırada yer almaktadır. Trade Map dünya çilek ticaret verilerine göre, 2020 yılı dünya taze ve

dondurulmuş çilek ihracat miktarı 1,6 milyon tondur. Bir önceki yıla göre ilk sırada yer alan İspanya'da %3,8, üçüncü sırada yer alan ABD'de %2,0 oranda düşüş yaşanırken ikinci sırada yer alan Meksika'da ise %7,6 oranlarında artış yaşanmıştır. 2020 yılında dünya taze ve dondurulmuş çilek ithalat miktarı 1,7 milyon tondur. İthalatta ilk sırada yer alan ABD'de bir önceki yıla göre %3,1, ikinci sırada yer alan Almanya'da %3,0 ve üçüncü sırada yer alan Kanada'da ise %3,3 oranında artış yaşanmıştır.

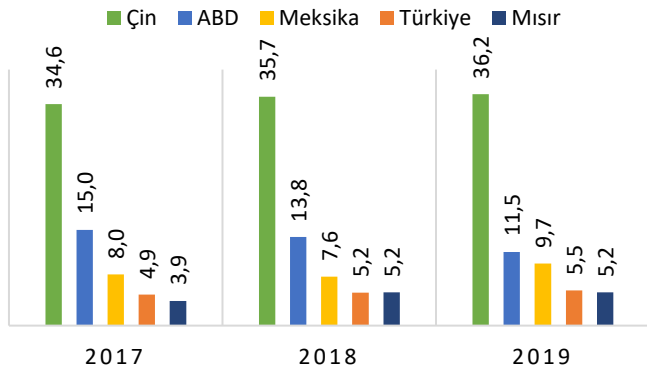
Çilek üretim alanlarında önemli ülkeler (%)

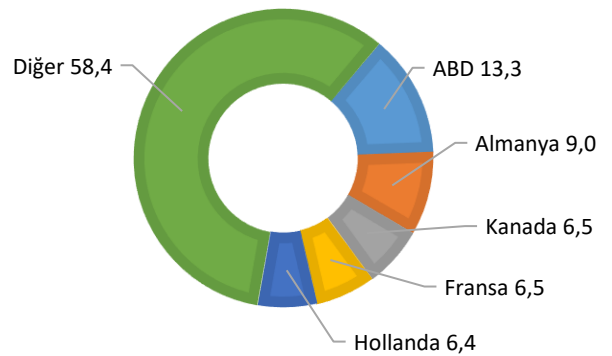
Ülkelere göre dünya çilek ihracatı (2020, %)

Çilek üretiminde önemli ülkeler (%)

Ülkelere göre dünya çilek ithalatı (2020, %)

Türkiye’de çilek dış ticareti taze ve dondurulmuş çilek olarak iki şekilde yapılmaktadır. Üretilen çileğin büyük bir bölümü yurt içinde tüketilmesi sebebiyle 2020 yılında toplam çilek üretiminin %8,8 gibi düşük bir oranı ihraç edilmiştir. Dünya çilek üretiminde dördüncü sırada yer alan

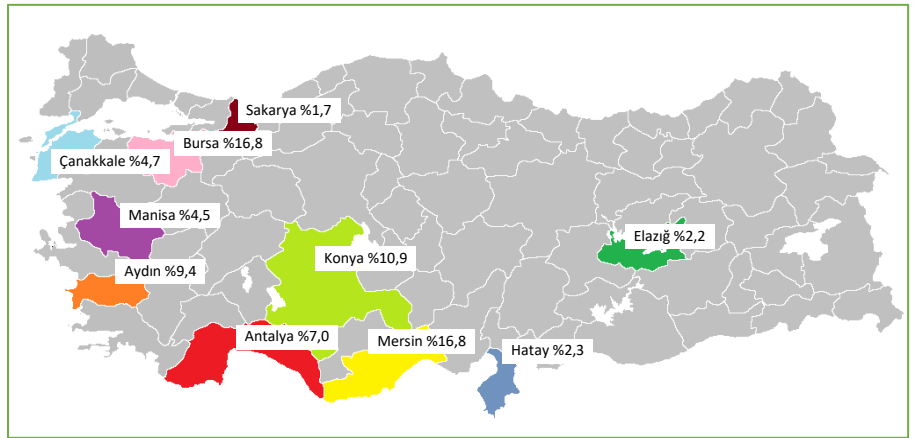
Türkiye, ihracatta on ikinci sırada yer almaktadır. 2020 yılı çilek ihracatı bir önceki yıla oranla %14,7 artarak 47.912 ton olarak gerçekleşmiştir. Son beş yılda çilek ihracatı yaklaşık iki kat artmıştır. Çilek ithalatı ise yıldan yıla değişim göstermekle beraber, kayda değer bir hacme sahip değildir.

Türkiye Çilek Verileri (bin ton)

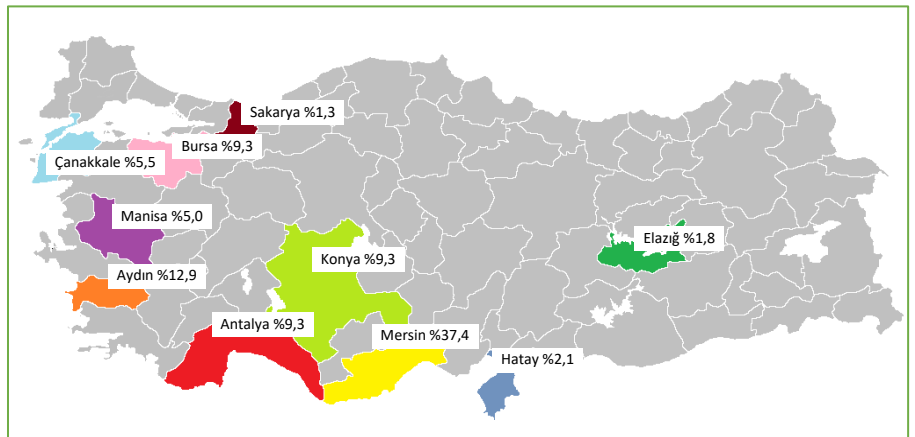
	2015/'16	2016/'17	2017/'18	2018/'19	2019/'20	Değişim (%) ¹
Toplu meyveliklerin alanı (1000 da)	-	154	154	161	161	-0,1
Verim (kg/dekar)	-	1.667	1.728	1.690	1.812	7,2
Üretim	376	415	400	441	487	10,4
Yurt içi kullanım	306	342	314	350	388	10,9
Kişi Başına Tüketim (kg)	3,9	4,3	3,9	4,3	4,7	9,4
İthalat (ton)	2.654	559	982	3.738	1.855	-50,4
İhracat (ton)	35.139	32.285	48.970	52.356	53.345	1,9

Kaynak: TÜİK (27.05.2021), ¹/TEPGE hesaplamaları, ²/Verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir,

Çilek üretim alanı; Türkiye 2020 yılı çilek yetiştirilen toplu meyvelik alan varlığı incelendiğinde; %26,8’lik paya sahip olan Mersin 48 bin dekar ile birinci, Bursa 30 bin dekar ile ikinci, Konya ise 20 bin dekar ile üçüncü sırada yer almaktadır. Çilek üretim alanları 2016 yılına oranla 2020 yılında %16,5 civarında artarak 179 bin da olmuştur. Toplam çilek alanı 2019 yılına göre 2020 yılında %11,7 oranında artış göstermiştir.

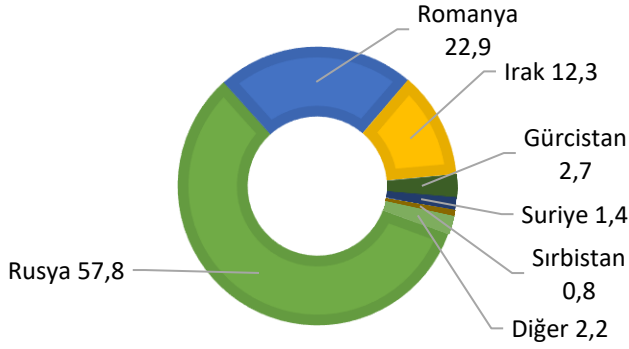
Çilek üretimi; 2020 yılında Mersin 188 bin ton çilek üretimi ile birinci sırada yer alırken, Aydın 68 bin ton ile ikinci, Konya ise 51 bin ton ile üçüncü sırada yer almaktadır. 2020 yılında bir önceki yıla oranla üretim miktarı Mersin’de %11,6 oranında, Aydın’da %0,4 oranında, Konya’da ise %17,2 oranında artmıştır. TÜİK Bitkisel Üretim birinci tahminine göre 2020 yılında 546 bin ton çilek üretiminin %18,2 oranında artarak 2021 yılında 646 bin ton olacağı tahmin edilmektedir.

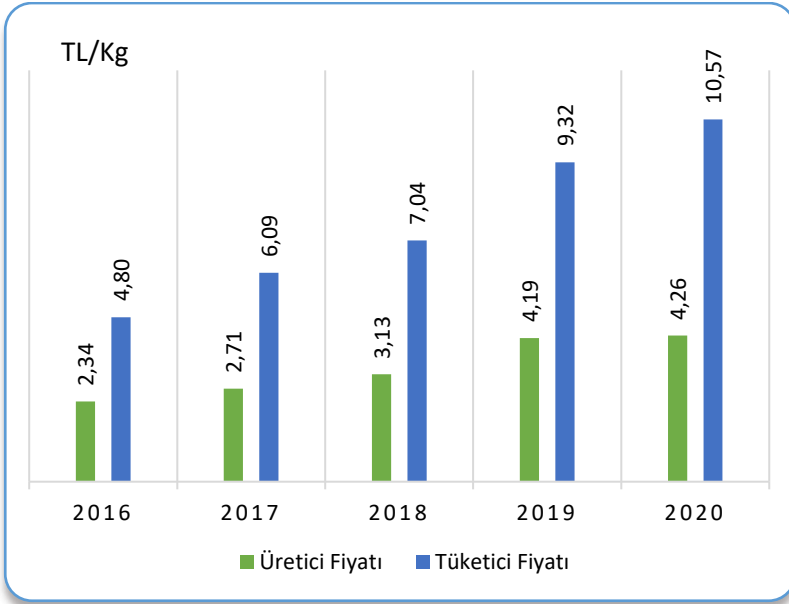
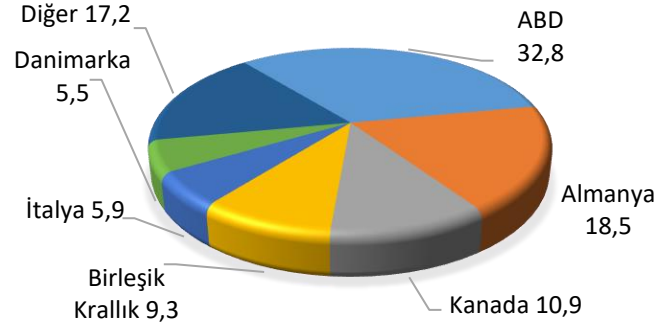
Ülkelere göre Türkiye çilek ihracatı 2020 yılında 47.912 ton olarak gerçekleşmiştir.2021 yılı ilk 4 ayında ise 27.914 tondur. Türkiye 4 aylık dönemde en fazla ihracatı %44,9 oranında yaklaşık 12.543 ton ile Rusya’ya, %14,4 oranında yaklaşık 4.129 ton ile ise Irak’a yapmaktadır.

2020 yılı Türkiye çilek ithalatı yaklaşık 3 bin ton’ dur. Ülkeler göre 2021 yılı ilk 4 ayında Türkiye çilek ithalatı ise yaklaşık 785 ton’ dur. Türkiye 4 aylık dönemde çilek ithalatının %97’sini Mısır’ dan ithal etmiştir.

Türkiye taze çilek ihracatında önemli ülkeler (2020, %)

Türkiye dondurulmuş çilek ihracatında önemli ülkeler (2020, %)

2021 Mayıs ayında 5,02 TL/kg olan çilek üretici fiyatı bir önceki aya göre %2,3 oranında, bir önceki yılın aynı ayına göre ise %19,4 oranında artmıştır.

2021 Mayıs ayında çilek tüketici fiyatı 15,10 TL/kg olarak gerçekleşmiştir. Tüketici fiyatı bir önceki aya göre %4,4 oranında, bir önceki yılın aynı ayına göre ise %23,1 oranında artmıştır.

Son 5 yıllık süreçte üretici ve tüketici fiyatları arasındaki fark incelendiğinde; 2016 yılında farkın %105,1 seviyesinde olduğu 2020 yılına gelindiğinde ise %148,1 seviyelerine ulaştığı görülmektedir.

Kaynak: TÜİK (27/05/2021)

Türkiye'de Çilek Destekleme Politikaları: 2020 yılı "Bitkisel Üretim Destekleme Ödemesi Yapılmasına Dair Tebliğ" kapsamında, mazot desteği 15 TL/da'dır. Gübre desteği ise 2021 yılı Mart ayında yapılan değişiklikle 4 TL/da'dan 8 TL/da'a çıkarılmıştır. Organik tarım kapsamında üretimi yapılan çilek için destek miktarı bireysel ürün sertifikası için 100 TL/da, üretici grubu üretim sertifikası için ise 50 TL/da'dır. İyi tarım uygulamaları desteğinden örtü altı üretim yapan bireysel sertifikasyonlu olanlar 150 TL/da, grup sertifikasyonlu olanlar 75 TL/da olarak yararlanırken, açıkta üretim yapan üreticilerden bireysel sertifikasyonlu olanlar 50 TL/da, grup sertifikasyonlu olanlar 25 TL/da olarak yararlanmıştır. Toprak analizi desteği ise 50 da üzeri arazilerde her 50 da alan için 1 analiz olacak şekilde, analiz başına 40 TL olarak belirlenmiştir. Sertifikalı fidan kullanan üreticiye ise 400 TL/da destek verilmektedir. 1 kg çilek üretimi için verilen toplam destek miktarında 2020 yılında 2016 yılına göre % 91,4 oranında artış sağlanmıştır.

Yıllar	Verilen Destek (TL/kg)			
	Toprak Analizi	Gübre	Mazot	Toplam
2016	-	0,0041		0,0041
2017	0,0003	0,0015	0,0035	0,0053
2018	0,0003	0,0015	0,0037	0,0054
2019	0,0003	0,0013	0,0050	0,0065
2020	0,0003	0,0026	0,0049	0,0078

Kaynak: TOB verilerinden TEPGE hesaplamaları

	2016	2017	2018	2019	2020
Ürün Fiyatı (TL/kg)	2,34	2,71	3,13	4,19	4,26
Destek (TL/kg)	0,12	0,16	0,17	0,20	0,21
Ürün Fiyatı + Destek (TL/kg)	2,46	2,87	3,30	4,39	4,47
Gübre Fiyatı (TL/kg) (a. Sülfat %21)	1,47	1,54	2,38	2,80	2,62
Mazot Fiyatı (TL/lt)	3,85	4,69	5,78	6,43	6,06
1 kg çilek ile alınabilecek girdi miktarı					
Ürün/Gübre	1,59	1,76	1,32	1,50	1,63
Ürün + destek/Gübre	1,68	1,86	1,39	1,57	1,71
Ürün/Mazot	0,61	0,58	0,54	0,65	0,70
Ürün + destek/Mazot	0,64	0,61	0,57	0,68	0,74

Kaynak: TÜİK ve TOB verilerinden TEPGE hesaplamaları.

Çilek Girdi Pariteleri

2020 yılında destekler hariç ürün/gübre paritesinde %8,7, çilek/mazot paritesinde %7,9 artış gözlenirken; destekler dahil paritelerde sırasıyla %9,0 ve %8,2 oranında artış yaşanmıştır. Mazot ve gübre fiyatlarının 2020 yılında bir önceki yıla göre gösterdiği değişim oranının çilek üretici fiyatında gerçekleşen yaklaşık %1,7'lik artışın gerisinde kalması, 1 kg çilek ile alınabilecek girdi miktarlarının artmasında etkili olmuştur.

GENEL DEĞERLENDİRME

Meyve türleri içerisinde özellikle üzüksü meyveler yüksek oranda biyoaktif maddeler içermeleri ve bu maddelerin antikanserojen, antimutajen ve antioksidan özelliklerinin bilinmesi nedeniyle sağlık açısından büyük öneme sahiptir (1).

Üzüksü meyveler grubunun en önemli meyve türü olan çileğin yetiştiriciliği ülkemizde son 50 yılda sürekli bir artış eğilimi göstermektedir. Adaptasyon kabiliyetinin yüksekliği nedeniyle çilek, dünyada yetiştiriciliği yaygın olan meyve türlerinden birisidir. Ülkemizde de deniz seviyesinden 2000 m'ye kadar ekonomik çilek yetiştiriciliği mümkündür. Çileğin çok geniş alanda yetiştirilebilmesinde, adaptasyon kabiliyetinin yüksek olması yanında çeşit zenginliği de önemli rol oynamaktadır. Ancak ekonomik çilek yetiştiriciliği hususunda sıcak ılıman iklime sahip ekolojiler daha fazla öneme sahiptir.

Türkiye' de çilek üretimi 1970'li yıllarda başlamış olup 9.700 ton olan üretim düzenli artışla 2020 yılında 546 bin ton'a ulaşmıştır. Bu üretimle Türkiye, Çin, ABD ve Meksika' dan sonra dünya çilek üretiminde 4. sırada yer alan önemli bir ülke konumuna gelmiştir. Bu ciddi üretim artışı, yapılan bilimsel çalışmalar sonucu bölgelere uygun yeni çeşitlerin seçimi ve modern yetiştirme tekniklerinin kullanımıyla sağlanmıştır (2). Ülkemizin hemen her yerinde çilek yetiştiriciliği yapılmakla birlikte kitlesel olarak üretim Akdeniz, Ege ve Marmara bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Türkiye'de çilek dış ticareti taze ve dondurulmuş çilek olarak iki şekilde yapılmaktadır. Üretilen çileğin büyük bir bölümü yurt içinde tüketildiğinden 2020 yılında toplam

çilek üretiminin %8,8 gibi düşük bir oranı ihraç edilmiştir. Dünya çilek üretiminde dördüncü sırada yer alan Türkiye, ihracatta on ikinci sırada yer almaktadır. 2020 yılı çilek ihracatı bir önceki yıla oranla %14,7 artarak 47.912 ton olarak gerçekleşmiştir. Çilek ithalatı ise yıldan yıla değişim göstermekle beraber, kayda değer bir hacme sahip değildir.

Kişi başına tüketim son 5 yılda 3,9-4,7 kg/yıl olarak değişkenlik göstermiş olup 2019 yılında 4,7 kg/yıl olarak belirlenmiştir. 2019-2020 pazarlama yılında yeterlilik oranı %112,2'dir.

Ülkemizde üretilen çileklerin %90'nın taze olarak tüketildiği göz önüne alındığında derim sonrası teknolojilerin kullanımı bir zorunluluk haline gelmelidir. Kullanılan güncel yöntemlerin çilek muhafazasında yeni eğilimler doğrultusunda güncellenerek en etkin yöntemin kullanılması hem üretici hem tüketici hem de ülke ekonomisi bakımından önem arz etmektedir.

COVID-19 salgını sürecinde çilek üretiminin yoğun olarak yapıldığı illerde, yetkililer ile yapılan görüşmeler sonucunda tarımsal faaliyetler üzerinde çok fazla etkisi olmadığı belirtilmiştir.

Yararlanılan Kaynaklar

- 1/ Serçe, S. 2014. Çilek Fideleri Ve Çileklerde Muhafaza Türktob Türkiye Tohumcular Birliği Dergisi 28), 48-51.
- 2/ Erenoğlu, B., Ergun ME, Özdemir, E., Pırlak, L., 2000. VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı. Bitkisel Üretim Özel İhtisas Komisyonu, Meyvecilik Grubu, Çilek ve Diğer Üzüksü Meyveler Raporu, Yalova. 54s

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

Bilgi için: Demet BURUCU, demet.burucu@tarimorman.gov.tr, +90 312 2875833